

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-1038/2021. számú ügyben
A tanulók közötti bántalmazás következményeként a bántalmazó
tanuló osztályból való kiemelésével összefüggésben
(Előzmény ügy: AJB-548/2020., AJB-2641/2019.)

Előadó: dr. Bene Beáta

Érintett szervek:

- Közép-Pesti Tankerületi Központ Budapest XIII. Kerületi Vízafogó Általános Iskola
- Közép-Pesti Tankerületi Központ

2021.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-1038/2021. számú ügyben
(előzmény ügy száma: AJB-548/2020., AJB-2641/2019.)**

Az eljárás megindítása

A panaszos szülők a Közép-Pesti Tankerületi Központ (a továbbiakban: Tankerület) eljárása miatt panaszbeadvánnyal fordultak hivatalomhoz.

A panaszos szülők beadványukban ismertették, hogy a gyermeküket a Tankerület fenntartásában működő Budapest XIII. Kerületi Vizafogó Általános Iskolában (a továbbiakban: Iskola) egy másik tanuló bántalmazta, amelynek következtében a bordája zúzódást szenvedett. Ezt követően az Iskola igazgatójával megállapodtak abban, hogy a bántalmazó tanulót az osztályból kiemelik, aki így külön tanárokkal folytathatja tanulmányait. A gyermek pedig pszichiátriai vizsgálatot követően kerülhetett volna vissza az osztályba. A szülők sérelmezték, hogy a Tankerület – a megállapodás jogszerűtlenségére hivatkozva – a bántalmazó tanulót az osztályba visszahelyeztette. Mindezt pedig anélkül tette, hogy intézkedést kezdeményezett volna az osztály tanulóinak a bántalmazó tanuló dühkitörései, bántalmazó, fékezhetetlen magatartásától való védelme érdekében. A szülők véleménye szerint az eljárás során sérült a gyermekük oktatáshoz való joga a Tankerület és a fenntartásában működő Iskola tanulójaként.

A panaszbeadványban sérelmezett ügyben felmerült a jogállamiság elvével, a gyermeknek a védelemhez és gondoskodáshoz való jogával, valamint az oktatáshoz való joggal összefüggő visszásság gyanúja, ezért az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. § (1) bekezdése alapján hivatali elődöm vizsgálatot indított, és az ombudsmani vizsgálat során az Ajbt. 21. § (1)-(2) bekezdése alapján tájékoztatást kért az Iskola és a Tankerület vezetőjétől.

Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- a jogállamiság elve és a jogbiztonság követelménye: *„Magyarország független, demokratikus jogállam.”* [Alaptörvény B) cikk (2) bekezdés];
- az emberi méltósághoz való jog: *„Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz”* [Alaptörvény II. cikk],
- az oktatáshoz való jog: *„Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország e jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással [...] biztosítja.”* [Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdés];
- a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga: *„Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.”* [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés];
- a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.”* [Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés];

Az alkalmazott jogszabályok

- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Nkt.);
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.);

- a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Egyezmény);
- a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet (a továbbiakban: 20/2012. EMMI rendelet);
- a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet (a továbbiakban: 15/2013. EMMI rendelet).

A megállapított tényállás

1. A szülő által rendelkezésre bocsátott, a *Tankerület igazgatójának a szülői kérelemre adott válasza* az alábbiakat tartalmazta. A panaszosok előzményként előadták, hogy a fiú ökölrel bántalmazta lányukat, aki mellkasi zúzódást szenvedett. Hivatkoztak a szülők arra, hogy az Iskola igazgatójával és a fiú szüleivel közös *megállapodás született, miszerint a fiú az osztályon kívül fejlesztőpedagógus bevonásával tanul tovább*, majd szakorvos szakvéleménye alapján fokozatos lépésekben kerülhet vissza az osztályba, amennyiben „integrálódott”. A panaszosok a fiú tanulócsoporthoz való visszahelyezését a visszatérő agresszív, bántalmazó viselkedése okán az osztálytársak számára veszélyesnek tartották.

A kérelemre adott válaszában a Tankerület igazgatója az Nkt. számos rendelkezésére hívta fel a panaszosok figyelmét. E szerint az Nkt. 2. § (1)-(2) bekezdése alapján az Alaptörvényben foglalt ingyenes és kötelező alapfokú, ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú nevelés-oktatáshoz való jog biztosítása a magyar állam közzolgálati feladata. Hivatkozott az Nkt. 45. § (1) bekezdésére is, amely szerint Magyarországon – az e törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni, tankötelezettségét teljesíteni. Az Nkt. 46. § (1) bekezdése pedig a tanuló kötelelességeként nevesíti, hogy részt vegyen a kötelező és a választott, továbbá általános iskolában a tizenhat óráig tartó egyéb foglalkozásokon és szakmai gyakorlatokon. Jelezte, hogy az Nkt. 46. § (3) bekezdése értelmében a tanulónak joga többek között, hogy képességeinek, érdeklődésének, adottságainak megfelelő nevelésben és oktatásban részesüljön. A tanuló jogainak gyakorlása során nem sértheti társai és a közösség jogait. Mindezen túl a válaszevél utalt az Nkt. 69. § (1) bekezdés a) pontjára, eszerint a köznevelési intézmény vezetője felel az intézmény szakszerű és törvényes működéséért. Az Nkt. 83. § (2) bekezdés e) pontja kimondja, hogy a fenntartó ellenőrizheti a köznevelési intézmény gazdálkodását, működésének törvényességét, hatékonyságát, a szakmai munka eredményességét.

A Tankerület igazgatója mindezekre figyelemmel arra jutott, hogy az Nkt. nem teszi lehetővé, hogy egy tanköteles tanuló nevelés-oktatáshoz való jogát a köznevelési intézmény vezetője korlátozza. Következésképpen jogszerűtlen megállapodás az, amely a tanuló kötelező- és választott foglalkozásokról való kiemelését eredményezi.

A Tankerület igazgatója hivatkozott az Nkt. 58. § (3) bekezdésére: eszerint, ha a tanuló a kötelelességeit vétkeesen és súlyosan megszegi, fegyelmi eljárás alapján, írásbeli határozattal fegyelmi büntetésben részesíthető. A 20/2012. EMMI rendelet 53. § (1) bekezdése értelmében a nevelési-oktatási intézményben folytatott tanulói fegyelmi eljárás és a fegyelmi tárgyalás elsődlegesen pedagógiai célokat szolgál. A fegyelmező intézkedések formáit és alkalmazásának elveit az Iskola a Házirendben határozza meg. *Jelen esetben az Iskola az eset kivizsgálását követően az igazgatói intézkedéssel élt.* Mivel a tanulóval szemben ugyanazért a kötelelességszegésért csak egy „fegyelmi büntetés” állapítható meg, ebben az ügyben fegyelmi eljárás nem indítható.

A Tankerület igazgatója tájékoztatta a panaszos szülőket arról, hogy milyen *további szakemberek vonhatók be a viselkedési problémákkal küzdő tanulók esetében.* Majd levonta azt a következtetést, hogy a pedagógiai célú intézkedések – például a pszichológiai

tanácsadás, egyéni fejlesztés, esetmegbeszélés, személyes megbeszélés – megtétele, illetve akár nem pedagógus szakemberek bevonása a kívánt cél eredményes megvalósításához nélkülözhetetlen.

Mindezeket összefoglalva azt hangsúlyozta, hogy a tanuló tanítási órán való részvételének eltiltásáról hozott megállapodás, valamint a tanuló osztályba történő visszatérésének pszichiáter szakvéleményhez kötése jogszabályellenes intézkedésnek minősült. Az előzőek figyelembevételével a bántalmazást elkövető tanuló osztályba történő visszahelyezésére irányuló *tankerületi intézkedés az Iskola jogszabályok szerinti működésének helyreállítására irányult.*

2. A Tankerület igazgatója a megkeresésre adott válaszában ismertette az ügy előzményeit. Az eset megtörténtekor a gyermekek mindegyike 6. osztályos volt, amikor is az iskolában az egyik fiú tanuló *testnevelés órán ökölrel belevágott osztálytársa, a panaszosok gyermeke gyomrának környékére.* A kislányt szülei orvoshoz vitték. Az eset másnapján az Iskola vezetője mind a fiú, mind a lány tanuló szüleinek részvételével megbeszélést tartott. A panaszos édesanya kijelentette, hogy a fiú mellett nem érzi biztonságban lányát, és jelezte, hogy a rendőrségi feljelentéstől csak akkor áll el, ha a fiú távozik az iskolából vagy magántanulónként folytatja tanulmányait. Az Iskola ezt követően a fiút ideiglenesen kiemelte az osztályból, és számára a tanórák helyett egyéni foglalkozásokat rendelt, miközben az órarend szerinti tanórai foglalkozásokon nem vehetett részt. Ezen túlmenően az Iskola a fiú osztályba való visszahelyezését pszichológiai, pszichiátriai véleményhez kötötte.

Az intézkedést *a fiú édesanyja nem fogadta el,* új megbeszélést kezdeményezett. Az ismételt egyeztetésen a fiú szülei jelezték, hogy nem szeretnék elvinni a gyermeküket az Iskolából, és nem kezdeményezik gyermekük másik osztályba kerülését és magántanulóságát sem. Sérelmezték a gyermekük osztályból való kiemelését, az eset súlyosságát vitatták, a panaszosok tudatos cselekedetének titulálták a gyermekükkel szembeni eljárást. Időközben jártak pszichológusnál, aki pedagógiai véleményt kért. Az esetről a Tankerület *a fiú szüleitől* szerzett tudomást, amikor is azok *sérelmezték,* hogy gyermekük *nem látogathatja a tanórákat,* mert az Iskola kiemelte őt az osztályból. A Tankerület az intézkedés jogszerűtlensége miatt arra kérte az Iskola igazgatóját, hogy a gyermek oktatáshoz való jogát biztosítva keressen más megoldást a helyzet rendezésére.

A panaszos édesanyja is a Tankerülethez fordult, sérelmezve hogy a fiút a Tankerület utasítására, a korábbi megállapodás ellenére azonnal visszahelyezték az osztályba. A panaszost a Tankerület tájékoztatta a megállapodás jogszerűtlenségéről, és arról, hogy a gyermek igazgatói intőt kapott tettéért, továbbá milyen más szakembereket lehetséges bevonni a hasonló helyzetek rendezésébe. A levél *elírást tartalmazott, az igazgatói intőt ugyanis fegyelmi büntetésnek titulálta.* A cél ezzel együtt annak tisztázása volt, hogy az iskola nem fegyelmi eljárás megindítása mellett döntött, hanem a gyermek a tette miatt az egyik legszigorúbb beírási formában, fegyelmi intézkedésben részesült.

A Tankerület igazgatója jelezte azt is, hogy *a fiú rendelkezik szakértői véleménnyel,* amely alapján *tanulási nehézségekkel küzd,* esetében speciális számonkérési szabályok alkalmazását javasolta a bizottság. Az Iskola *az elmúlt évek során a fiú szüleinek többször felhívta a figyelmét a tanuló időnként agresszív viselkedésére, dühkitöréseire.* Beszámolt arról is, hogy a bántalmazási esetet megelőzően a fiú az Iskolában mindössze két esetben részesült írásbeli szankcióban, szeptemberben és márciusban szaktanári figyelmeztetésben, ellene fegyelmi eljárás nem indult.

A Tankerület az Iskola vezetőjének nyilatkozatára hivatkozva hangsúlyozta, hogy az Iskola a tanuló érdekeit figyelembe véve – ha szükséges, szakemberek bevonásával és a szülőkkel egyeztetve – vizsgálja az egyes eseteket, a személyre szabott, leghatékonyabb pedagógiai módszert igyekszik megtalálni. A Tankerület igazgatója tudomásomra hozta, hogy az Iskola *rész munkaidőben foglalkoztat pszichológust.* Az egyedi ügyben azonban az Iskola a

Heim Pál Kórház Mentálhigiéniai Központját javasolta a szülőknek felkeresni, akik ezt el is fogadták. Mindezen túl az Iskola a bántalmazás napján *esetjelzést küldött* a Budapest XIII. Kerületi Prevenációs Központ *Gyermekjóléti Központja* részére, a történeteket pedig a gyermekek osztályfőnöki órán dolgozták fel.

3. *Az Iskola igazgatója* megkeresésekre adott válaszában összefoglalta az egyedi ügy alapját képező eseményeket és az azt követően megtett iskolai intézkedéseket. A gyermekek közötti bántalmazás 2019. április 3-án testnevelés órán történt, az órát tartó pedagógus ekkor jelezte az igazgatónak, hogy a panaszosok lányát osztálytársa fizikailag bántalmazta. Az érintett tanár az eseményeket közéről látta, elmondása alapján a kislány vértlen volt. *A lányon külsérelmi nyomokat nem láttak, de a szülőt értesítették, ő vitte el orvoshoz.* Az igazgató az osztály következő órájára bement és a bántalmazó fiút kérdőre vonta, aki *megbánás helyett trágár szavak kíséretében a lambériát rugdosta.* Időközben az igazgató tudomására jutott, hogy a *fiú korábban padokat borított fel, egy pedagógust pedig megfenyegetett.* A bántalmazás miatt a fiú *intézményvezetői intőt* kapott. A fiú korábban osztálytársával való verekedés miatt osztályfőnöki figyelmeztetésben, majd órai magaviselete miatt szaktanári figyelmeztetésben részesült. Pár nap múlva osztályfőnöki intőt kapott trágár beszéde és egy pad rongálása miatt.

A fiú szüleit értesítették a történetekről és megbeszélésre hívták a panaszos édesanyával együtt. A megbeszélés lényegét tekintve arra irányult, hogy mindkét fél számára megnyugtató és pedagógiai szempontból építő jellegű megoldást találjanak az agresszív viselkedés megfékezésére.

Az előzményeket figyelembe véve döntött úgy az Iskola, hogy *1-2 hónapig a délelőtti tanórákat a bántalmazó tanuló kiscsoportos fejlesztőpedagógusi vagy pedagógiai asszisztensi közreműködéssel a szaktanárok által előre meghatározottak szerint teljesíti. A délutáni tanulószobai foglalkozásra visszakapcsolódott a csoportba.* Az osztályban a tanórákon való részvételre is fokozatosan sor került volna, folyamatosan egyeztetve a kollégákkal. A megoldási javaslatot mindkét szülő elfogadta.

A következő egyeztetésre április 5-én került sor a bántalmazó fiú szülei, az osztályfőnök és az igazgató részvételével. Itt az Iskola részéről *hangsúlyozták a pszichológusi/pszichiátriai megsegítés szükségességét, az igazgató azt javasolta, hogy a szülők gyermeküket a Faludi utcai Heim Pál Kórház Mentálhigiénés Központjába vigyék.* Szülők elfogadták ezt a javaslatot. Ezt követően a fiú kiscsoportos vagy egyéni formában a fejlesztőpedagógus vagy a pedagógiai asszisztens közreműködésével tanult a szakórák alatt, 13.30-tól pedig a tanulószobai csoporthoz csatlakozott. A kapott válasz szerint már másnap és az elkövetkező pár napban tapasztalták ennek pozitív hatásait.

2019. április 11-én *fenntartói utasításra az igazgató a tanulót visszahelyezte az osztályba.* A tanuló *osztályba történő visszahelyezésével magatartása továbbra is kiszámíthatatlan, dühkitörései azóta is vannak.* Az igazgató erről tájékoztatta a szüleit és kérte, hogy vegyék fel a kapcsolatot az osztályfőnökkel, mely nem történt meg. Osztályfőnöki órán a történeteket az osztály tanulóival elemezték, az osztály és az osztályfőnök több héten keresztül foglalkozott az esettel. A szülő az Iskola javaslata alapján a gyermekkel felkereste a javasolt Mentálhigiénés Központot, a pszichológusnak az Iskola küldött pedagógiai véleményt. A XIII. Kerületi Gyermekjóléti Központot értesítették, akik felvették a kapcsolatot a családdal. A szociális munkást szintén tájékoztatták a történetekről.

Az osztálytársakban komoly félelem alakult ki a gyermekkel szemben az elmúlt években, így a maguk védelme érdekében, amikor a tanulónak dühkitörése van, az egyetlen jó megoldásként az Iskola által is javasolt biztonságos távolságba menekülést választják.

A tanuló a szakértői bizottság által 2017 februárjában kiadott véleményében foglaltak szerint tanulási zavarral küzd. Fejlesztését az iskolai fejlesztőpedagógus látja el, heti 2 órában, emellett a szakvéleményben leírtak alapján megilleti az ún. hosszabb felkészülési idő, és a szóbeli felelet előnyben részesítése. *Az iskolapszichológus heti 10 órát van az Iskolában,*

ezalatt az időszak alatt azonban *gyakran beteg, és emellett túlterhelt volt*. A szülők a fent említett nehézségek miatt a Heim Pál Faludi utcai Mentálhigiénés Központ pszichológusának segítségét vették igénybe.

Az igazgató hangsúlyozta, hogy intézményvezetőként az ügyben a konstruktív, pedagógiailag helyes és célravezető megoldásokat kereste az ügy minden vonatkozásában. *A tanuló osztályból való kiemelése volt ezek közül a legjobb hatásfokú, mellyel a többi tanuló érdekeit is védték*, és a bántalmazó tanuló egyértelmű jelzést kapott arra nézve, hogy a tette nem megengedhető.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint a hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Ajbt. 18. § (2) bekezdés a) pontja értelmében közszolgáltatást végző szervnek minősül függetlenül attól, *hogy milyen szervezeti formában működik az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó, illetve e feladat ellátásában közreműködő szerv*. Az Nkt. 1. § (2) bekezdése értelmében a köznevelés közszolgálat, amely a felnövekvő nemzedékek érdekében a magyar társadalom hosszú távú fejlődésének feltételeit teremti meg, és amelynek általános kereteit és garanciáit az állam biztosítja. Az Nkt. 2. § (1) bekezdése szerint *az ingyenes és kötelező alapfokú, ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú oktatáshoz való jog biztosítása a magyar állam közszolgálati feladata*. A fentiek alapján *az iskolára, annak fenntartójára az ombudsman vizsgálati jogosultsága egyértelműen kiterjed*.

II. Az érintett alapvető jogok és elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosja egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

Az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege az Alaptörvény Negyedik Módosításának hatályba lépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amely ellentétesek volnának a korábbi alkotmányunk szövegével. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában kiemelte, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi élel mondta ki, hogy *„az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat*

forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, illetve az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdésében, XVI. cikk (1)-(2) bekezdésében foglaltakat a korábbi Alkotmány 2. § (1) bekezdésének, 67. § (1)-(2) bekezdésének, 70/F. § (1)-(2) bekezdését, akkor az állapítható meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező jogállamiság elve, a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga és az oktatáshoz való jog tekintetében nem hoz olyan érdemi változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírói gyakorlat elvetését, tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírói döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozatai indoklásában kifejtett megállapításokat. A tisztességes eljárás érvényesülése kapcsán érdemes kiemelni, hogy immár külön alkotmányi rendelkezés nevesíti a *tisztességes hatósági eljáráshoz való jogot*.

1. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján Magyarország független, demokratikus jogállam. Az Alkotmánybíróság korábbi töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság által gyakran hivatkozott tétel, hogy a jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Az Alkotmánybíróság döntéseiben felhívta a figyelmet, hogy a jogállamiságnak számos összetevője van, a jogállamiság elvéből folyó egyik legfontosabb alapkövetelmény ugyanakkor éppen *a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket*. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, hanem az egyes jogintézmények működésének a kiszámíthatóságát is. Ezért alapvetőek a jogbiztonság alkotmányos követelménye szempontjából az eljárásjogi garanciák. Csakis formalizált eljárási szabályok megkövetelésével és betartásával működhetnek alkotmányosan a jogintézmények.

2. Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A korábban irányadó és az Alaptörvény hatályba lépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírói gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi étellel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. *Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit*. Az Alkotmánybíróság az ember életét és méltóságát egységben szemlélte: nem választhatók külön az ember társadalmi és biológiai dimenziójához fűzhető jogok. Az emberi méltósághoz fűződő jog az alkotmánybírói gyakorlatában nem a személy

szubjektumától függő méltóságérzethez kapcsolódott, hanem azt jelentette, hogy a jog az életet az emberi minőséggel együtt ismeri el, és kapcsol ahhoz elidegeníthetetlen jogokat. Az Alkotmánybíróság szerint az emberi méltósághoz való jog a természetes személyek autonómiáját jelenti, vagyis az önrendelkezésüknek egy olyan, mindenki más rendelkezése alól kivont magja van, amelynél fogva az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. A méltósághoz való jognak e felfogása különbözteti meg az embert a jogi személyektől, amelyek teljesen szabályozás alá vonhatók, nincs érinthetetlen lényegük.

3. Az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdése alapján minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez, Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja. Az Alaptörvény a személyiség kibontakoztatásának, a tájékozott és felelős polgárrá válásnak az egyik alapvető feltételeként valamennyi magyar állampolgár jogát elismeri a műveltség megszerzésére törekvéshez.

Az Alkotmánybíróság a 3047/2013. (II. 28.) AB határozatában kiemelte, hogy a szülőnek a nevelés megválasztásához való joga az Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdése alapján azt jelenti, hogy a szülők gyermekeikről saját világnézetüknek és lelkiismereti meggyőződésüknek megfelelően gondoskodhatnak, tehát elsősorban a szülők jogosultak arra, hogy döntsenek a gyermekeik testi és szellemi fejlődésével kapcsolatos kérdésekben. E szülői jog lényeges tartalma, hogy a szülők maguk döntenek arról, hogy hagyományaik, családi szokásaik, társadalmi helyzetük, vallási és erkölcsi meggyőződésük, anyagi lehetőségeik szerint miként választják meg a gyermek nevelését, oktatását biztosító intézményt, módszert, eszközöket. Ebbe külső hatalom, a családon kívülálló személy nem avatkozhat be. A neveléshez való jog azonban nem választható el sem a tankötelezettségtől, sem pedig az államnak a gyermekek védelmében és a róluk való gondoskodásban betöltött szerepétől. A taníttatás kötelezettsége egyrészt eleve a neveléshez való jog immanens alaptörvényi korlátját jelenti: a szülő eldöntheti, milyen taníttatásban részesíti tanköteles kiskorú gyermekét, de nem választhatja azt, hogy egyáltalán nem taníttatja őt, ez ugyanis ellentétes lenne az Alaptörvényben írtakkal. Továbbá, bár elsősorban a szülő joga eldönteni, hogy milyen nevelési modellt követ, és ennek részeként milyen nevelési elvekkel, eszközökkel biztosítja, hogy a tanköteles gyermek részt vegyen a tanítási órákon – és az egyéb, az iskola által szervezett, kötelező foglalkozásokon –, ennek biztosítása egyben kötelessége és felelőssége is. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a szülő neveléshez való jogának a határa itt húzódik: ha – felróhatóságtól függetlenül – nem akarja, vagy nem képes elérni, hogy gyermeke teljesítse a tankötelezettségét (részt vegyen a tanítási órákon stb.).

4. A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti. A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam kötelességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az

intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében.

A *Gyermekjogi Egyezmény* preambuluma rögzíti, hogy a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt. A *Gyermekjogi Egyezmény* 1991-től a magyar belső jog részévé vált, részes államként Magyarország kötelezettséget vállalt a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények létesítésére, valamint ezen intézményekben a jogszabályoknak megfelelő szakmai létszám, szakértelem, biztonság, az egészséges környezetet biztosítására. Az *Egyezmény* 3. cikke minden gyermekkel kapcsolatba kerülő intézményt és hatóságot *a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárásra*, döntésre kötelez. A gyerekek egyenlő jogait, méltóságuk, fizikai és személyes épségük tiszteletben tartását az *Egyezmény* 19. cikke hangsúlyozza: a gyermeket védeni kell a fizikai vagy érzelmi erőszak minden formájától, amíg a szülők vagy mások gondozásában (pl. *gyermekotthon, óvoda, iskola*) van.

5. Az Alaptörvény XXIV. cikke immár kinyilvánítja a **tisztességes eljáráshoz való jogot**. Az Alkotmánybíróság döntéseiben felhívta a figyelmet arra, hogy a jogállamiságnak számos összetevője van. Irányadó alkotmánybírósági tézis, hogy a jogállamiság elvéből folyó egyik legfontosabb alapkövetelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: *a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. A közigazgatás törvényessége akkor valósul meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik, a jogkorlátozásra adott felhatalmazást pedig törvényi szinten pontosan kell meghatározni. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást.*

III. Az ügy érdeme tekintetében

A vizsgálat során különösen arra kellett választ találni, hogy az általános iskola a kötelező működési rendszerében miként tud kortárs bántalmazás esetén hatékonyan, a jövőre nézve tartós, és a gyerekek jogait, a tanulói státuszt is figyelembe vevő megoldást találni.

1. Az Iskola eljárása kapcsán

1.1. A tanulók közötti „kortárs” bántalmazás megelőzése

A feltárt tényállás szerint **egyértelműen megállapítható, hogy iskolai tanítási időben, tanítási órán az egyik tanuló a másik tanulót fizikailag bántalmazta**: ennek következtében a bántalmazott lány testén – orvosi látellellettel igazoltan – külsérelmi nyomok keletkeztek.

A *Gyermekjogi Egyezmény* 3. és 19. cikke alapján, illetve az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésével összhangban a gyermekek egyenlő jogai, méltóságuk, fizikai és személyes épségük tiszteletben tartásának követelménye *tételesen megjelennek a köznevelésre vonatkozó jogszabályokban*. Az Nkt. 46. § (2) bekezdése kimondja, hogy **a gyermek személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben**. A gyermek és a tanuló ennek szellemében semmilyen körülmények között nem vethető alá testi és lelki fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak. Az Nkt. 46. § (1) bekezdése *a tanuló*

kötelességeként határozza meg, hogy *tanulótársai emberi méltóságát és jogait tiszteletben tartsa*, tiszteletet tanúsítson irántuk. Másfelől az Nkt. 46. § (3) bekezdés b) pontja **a tanulók jogaként fogalmazza meg azt, hogy a nevelési-oktatási intézményben biztonságos és egészséges környezetben neveljék és oktassák őket**, egyben figyelemmel kell lenni az Nkt. 46. § (7) bekezdésében foglaltakra, ami rögzíti, hogy a tanuló jogainak gyakorlása során nem sértheti társai és a közösség jogait.

Az Nkt. 25. § (5) bekezdése alapján a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről. Az Nkt. 4. § 10. pontja értelmében **a tanuló felügyelete a tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről való gondoskodást jelenti, a nevelési-oktatási intézménybe történő belépéstől a nevelési-oktatási intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben**, a pedagógiai program részeként kötelező, az intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt.

A *pedagógus kötelességei* között az Nkt. 62. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a pedagógus alapvető feladata a rábízott tanulók nevelése, oktatása, iskolában a kerettantervben előírt törzsanyag átadása, elsajátításának ellenőrzése. A kötelessége többek között különösen ezzel összefüggésben, hogy *előmozdítsa a tanuló erkölcsi fejlődését, a közösségi együttműködés magatartási szabályainak elsajátítását, és törekedjen azok betartására, a gyermek testi-lelki egészségének megóvása érdekében tegyen meg minden lehetséges erőfeszítést*. Rá kell mutatnom a 20/2012. EMMI rendelet 128. § (3) bekezdés d) pontjára, ami szerint a nevelési-oktatási intézmény mindennapos működésében *kiemelt figyelmet kell fordítani a tanuló egészséghez, biztonsághoz való joga alapján a teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatokra, amely különösen a bántalmazás és iskolai erőszak megelőzésére is kiterjed*.

Az emberi méltósághoz való jog a köznevelés intézményeiben az oktatás-nevelés valamennyi szereplőjét, így *a gyermeket is megillető alkotmányos alapjog*. Ez alapján tilalmazott a *tanulók testi és lelki bántalmazása*. Az emberi méltósághoz való jog a tanulókat az életkorukra való tekintet nélkül megilleti. A gyermek a rábízott pedagógustól *többletvédelmet igényel* és egy pedagógusnak, mint szakképzett szakembernek felkészültnek kell lenni a konfliktushelyzetek gyors, szakszerű megoldására. A fentiek értelmében tehát **a kötelezettségek és a jogok érvényesüléséhez szükséges feltételrendszer megteremtése az iskolák feladata**.

Az iskolai bántalmazások kezelésében **a megelőzés a legfontosabb**, ami jogos elvárás a szülők és tanulók részéről az iskoláktól. Ha pedig egy tanuló jogai azáltal sérülnek, hogy egy másik tanuló **megszegi kötelezettségét akkor az iskolának intézkedési kötelezettsége keletkezik**. Ennek keretében sor kerülhet a resztoratív eszközök alkalmazására, vagy a fegyelmi intézkedésekre, illetve a feltételek fennállása esetén a fegyelmi eljárás lefolytatására. Mindezek ismeretében áttekintettem az *Iskola belső szabályzatait*, hogy azok a tanulói jogok és kötelességek előmozdítása, kiemelten a tanulók közötti bántalmazás megelőzése és adott esetben megtörténte esetén *milyen szabályozást* tartalmaznak.

A 20/2010. EMMI rendelet 5. § (1) bekezdés f) pontjában rögzítetteknek megfelelően az Iskola házirendjének 19. pontja szabályozza az Iskolai fegyelmezési intézkedések formáit és alkalmazásának elveit, így megtalálhatóak a tanulókkal szembeni *„fegyelmező intézkedések” felsorolása is*. Eszerint azt a tanulót, aki tanulmányi kötelezettségeit nem teljesíti, a házirend előírásait megszegi vagy igazolatlanul mulaszt *„büntetésben lehet részesíteni”*. Az Iskolai *„büntetések”* szaktanári figyelmeztetés, osztályfőnöki figyelmeztetés, osztályfőnöki intés, osztályfőnöki megrovás, intézményvezetői figyelmeztetés, intés, megrovás, tantestületi figyelmeztetés, intés és megrovás. E *„büntetések”* között érvényesülnie kell a fokozatosság elvének, de például súlyos kötelességszegés esetén ettől el lehet térni. *Súlyos kötelességszegésnek bizonyul az agresszió, a másik tanuló megverése, bántalmazása, ez esetben osztályfőnöki megrovásban kell részesíteni a bántalmazó tanulót*. A házirend

egyebekben utal arra, ha a tanuló kötelességeit vétkeesen és súlyosan megszegi, akkor az Nkt. szerinti fegyelmi eljárás alapján „fegyelmi büntetésben” részesíthető.

Az Iskola házirendjének 7. pontja megfogalmazza a *tanulóktól elvárt iskolai magatartást*, ezek közé tartozik, hogy a tanulók tartsák be a felnőttek és tanuló társaik emberi méltóságát, ne használjanak hangos, trágár, sértő beszédet, ne legyenek agresszívek, senkit ne bántalmazzanak, ne verekedjenek. Hasonló követelmények fogalmazódnak meg a Házirend 12. pontjában, így az hogy a tanuló óvja a maga és társai testi épségét.

A tanulók kötelességeinek megfogalmazásán, az agresszió tiltásán túl és azok megsértése esetén alkalmazható fegyelmezési intézkedéseken, fegyelmi eljáráson kívül tehát *a tanulók egymás közötti bántalmazásának megelőzésére vonatkozó intézkedésekre vonatkozó szabályokat nem leltem fel. A korábbi, iskolai kortárs erőszakkal kapcsolatos ombudsmani jelentések¹ jellemző tapasztalata volt, hogy az ehhez hasonló súlyos esetek kivételesen történnek előzmények nélkül, az erőszakos cselekmények jelentős része megfelelő intézményi megelőző mechanizmusok és gyakorlatok működése esetén elkerülhető lehetne.*

Mindezek alapján megállapítom, hogy a bántalmazás és az iskolai erőszak megelőzésével kapcsolatos előírások beépítésének elmulasztása az Iskola részéről önmagában alkalmas arra, hogy az érintett tanulók emberi méltóságához, illetve védeleméhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszasságot okozzon.

1.2 A tanulók emberi méltóságához és oktatáshoz való jogainak érvényesülése az iskolákban

Az Iskola igazgatója által tett intézkedéseket (kiemelést, szakorvoshoz küldést) a bántalmazó fiú szülei sérelmezték, érveik szerint így sérült gyermekük oktatáshoz való joga, míg a megállapodás szerinti igazgatói intézkedések visszavonását a bántalmazott lány szülei vitatták, mivel álláspontjuk szerint így senki sem védi meg gyermeküket a bántalmazó tanuló sorozatos agresszív viselkedésétől és ezáltal gyermekük emberi méltóságához és oktatáshoz való joga sérül. Az igazgató módszerét, a bántalmazó tanulónak az osztályból való ideiglenes (a tervek szerinti egy-két hónapos, a valóságban 5 tanítási napon át tartó) kiemelését a Tankerület jogsértőnek minősítette.

Az Iskola igazgatója intézkedésének jogszerűségét álláspontom szerint nemcsak a bántalmazó tanuló oktatáshoz való jogának érvényesülése szempontjából, hanem az osztály tanulóinak oktatáshoz és emberi méltóságához, valamint fizikai integritáshoz való jogának biztosítása szempontjából is szükséges vizsgálni. Az alapkérdés értelmezési tartománya tehát a köznevelési intézmény természetének kontextusában tekinthető át. Abban a sajátos intézményi rezsimben, ahol az iskola olyan gyerek-gyerek, felnőtt-gyerek, és felnőtt-felnőtt egyenrangú és hierarchikus vegyes kapcsolati hálóban működik, amelyhez nincs hasonló semelyik szakágazati struktúrában. Ebből következően alapvető kérdés az oktatás-nevelés minőségi körülményeit megalapozó alkotmányos alapjogi egyensúly felismerése és fenntartása.

Az Alaptörvény XI. cikke és a XVI. cikk (3) bekezdése egymással összefüggésben, egymásra tekintettel szabályozza a **művelődéshez (oktatáshoz) való jogot**, illetve a tankötelezettséget. A *művelődéshez való jog* biztosítása körében a közművelődés kiterjesztését és általánossá tételét *állami kötelezettségként* határozza meg az Alaptörvény, kimondva, hogy mindezt *az ingyenes és kötelező alapfokú*, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával kell biztosítani. „A rendelkezés tehát már maga is utal a tankötelezettségre, ezt a XVI. cikk (3) bekezdése teszi teljessé azzal, hogy *a szülők*

¹ Lásd itt például az AJB-1486/2018. számú jelentést.

kötelezettségévé teszi a kiskorú gyermekük taníttatásáról való gondoskodást. Az oktatásban való részvétel tehát „nem csupán jogosultság, hanem [...] a szülőknek a gyermek taníttatására vonatkozó kötelezettségeként is megfogalmazódik”² Az Nkt. 45. § (1) bekezdése ennek megfelelően rögzíti, hogy Magyarországon – az e törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni, tankötelezettségét teljesíteni. Ezen túlmenően az Nkt. 46. § (1) bekezdés a) pontja a tanuló kötelezettségeként nevesíti, hogy részt vegyen a kötelező és a választott, továbbá általános iskolában a tizenhat óráig tartó egyéb foglalkozásokon.

A vizsgált eset kapcsán nemcsak a bántalmazó tanuló oktatáshoz való joga bír relevanciával, hanem a többi tanuló oktatáshoz való joga és az emberi méltósághoz való joguk érvényesülése. Az Egyezmény 19. cikke hangsúlyozza a gyermekek egyenlő jogait, méltóságuk, fizikai és személyes épségük tiszteletben tartását, e cikk értelmében **a gyermeket védeni kell a fizikai vagy érzelmi erőszak minden formájától, amíg a szülők vagy mások gondozásában (pl. óvoda, iskola) van.** Mindezekre a gyermekjogi alapvetésekre tekintettel elemeztem a köznevelésre vonatkozó szabályokat. Az Nkt. 46. § (2) bekezdése kimondja, hogy *a gyermek személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi és lelki fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.*

Az Alaptörvény Szabadság és felelősség I. cikk (3) bekezdése értelmében az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. *Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.* „Az állam akkor nyúlhat az alapjog korlátozásának eszközehez, ha másik alapvető jog és szabadság védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos érték védelme más módon nem érhető el. Az alapjog korlátozásának alkotmányosságához tehát önmagában nem elegendő, hogy az másik alapjog vagy szabadság védelme vagy egyéb alkotmányos cél érdekében történik, hanem szükséges, hogy megfelelően az arányosság követelményeinek: az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban legyen egymással. A törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni. Alkotmányellenes a jog tartalmának korlátozása, ha az kényszerítő ok nélkül, önkényesen történik, vagy ha a korlátozás súlya az elérni kívánt célhoz képest aránytalan.”³

A mérlegelésen alapuló korlátozás sem érintheti az alapjog lényeges tartalmát, valamint a szükségesség-arányosság teszt követelményeinek is meg kell felelnie. Így abban az esetben szükséges, ha más alapjog vagy valamilyen alkotmányos cél indokolja a beavatkozást. A korlátozás, akkor arányos, ha az nem lépi túl a cél megvalósításához szükséges mértéket, továbbá, ha a legkevésbé korlátozó, alkalmas eszközt használja.

A fenti szempontok figyelembevételével mellett ítélt meg az Iskola igazgatójának eljárása. A feltárt tényállás szerint az igazgatónak tudomása volt a bántalmazó fiú magatartásáról, agresszivitása nemcsak egy alkalommal és nem kizárólag tanuló társai irányába mutatkozott meg, hanem pedagógusaival szemben is megnyilvánult. Az Iskola igazgatójának nyilatkozata szerint az osztálytársakban komoly félelem alakult ki a fiúval szemben, így a maguk védelme érdekében a tanuló **dühkitörése alatt az Iskola által is javasolt biztonságos távolságba menekülést választják.** Mindezzel összefüggésben hangsúlyozom, hogy a szakirodalom szerint „egy-egy krízishelyzet megoldására, az iskolai agresszió egyes formáinak a kezelésére, hétköznapi konfliktusok rendezésére a hagyományos büntetőeszközök helyett (intők, fegyelmi eljárás, „kicsapás”) a resztoratív módszerek hatékony

² 3047/2013. (II. 28.) AB határozat.

³ 30/1992. (V. 26.) AB határozat.

és hosszú távú megoldást kínálnak az egész közösségnek a normaszegő viselkedés szabályozásában, közösségi szocializációban. A módszer a normasértésre, sérelem okozására nem, vagy nem pusztán (az eset súlyosságától függően) büntetéssel reagál, hanem nagy hangsúlyt fektet a bocsánatkérésnek, jóvátételnek a kapcsolatok helyreállításának, *a következmények vállalásának* (felelősségvállalás), az érzelmi szükségletek elismerésének, a közösség erejének, a valódi változás igényének, a valódi problémamegoldás kérdéskörének kezelésére.”⁴

Álláspontom szerint az állami közszolgáltatás gyermekek általi kötelező igénybevételekor (ún. iskoláztatás) a szülők a felügyeleti jogukat az iskolára ruházzák át, ezzel a tanulók nemcsak az oktatáshoz való jogukat gyakorolják, hanem a **gyermekek számára az emberi méltóságuk megőrzése (vö. védelme) és biztosítása a közszolgáltatást nyújtó Iskola feladatává, kötelezettségévé válik.** Az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlatával összhangban, a fenti elvárásoknak a konkrét esetre történő alkalmazása jelenti a szükségességi-arányossági teszt elvégzését, mely az alapjog-korlátozás általános mércéje. A szükségességi-arányossági teszt az egymással összeütközésbe kerülő alapjogok közötti egyensúly megteremtésének alapjogi eszköze.

Megállapítható, hogy a bántalmazó tanuló oktatáshoz való jogának érvényesülése (az órákon való változatlan részvétel) a többi tanuló testi integritáshoz, emberi méltóságához és ezeken keresztül oktatáshoz való jogának sérelmét jelenti. Az alapjogi mérlegelés tárgya tehát az oktatáshoz való jog és mások testi integritáshoz, emberi méltóságához és – szintén – oktatáshoz való joga közötti egyensúly megteremtése.

A **szükségességi-arányossági teszt** során elemezni szükséges, hogy az igazgató intézkedése milyen célt szolgált, valamint, hogy ezen cél elérésére alkalmas eszközt választott-e. A fentiekben részletesen kifejtettek alapján a többi tanuló alapjogai érvényesülése a legitim cél, mely alapot adott az igazgató intézkedésére. A bántalmazó tanulónak a tanítási órákról való kiemelése alkalmas volt a cél elérésére, mivel a többi tanuló alapjogainak védelmét jelentette.

Következő lépésként azt kell áttekinteni, hogy az igazgató intézkedése feltétlenül **szükséges volt-e.** Ezen követelmény lényege, hogy az igazgató intézkedése szükséges, amennyiben enyhébb – alapjogokat kevésbé, vagy egyáltalán nem korlátozó – eszközzel nem lett volna megfelelően biztosítható a többi tanuló alapjogainak hatékony védelme. Tekintettel arra, hogy a bántalmazás több alkalommal, rendszeresen előfordult mind a pedagógusok, mind más tanulók irányában, ezért nem tekinthető megalapozatlannak az igazgató azon döntése, hogy a bántalmazó tanuló átmeneti elkülönítése szükséges.

Kiemelt fontossággal bír ugyanakkor, hogy bár **az igazgató intézkedése szükségesnek tekinthető, nem hagyható figyelmen kívül a bántalmazó tanuló oktatáshoz való jogának lehető legteljesebb mértékben történő biztosítása.** Az arányosság elvének lényege, hogy a bántalmazó tanuló oktatáshoz való jogának korlátozása által okozott hátrányt megfelelően ellensúlyozza – és ezáltal nélkülözhetetlenné tegye – a többi tanuló emberi méltóságához, integritásához és oktatáshoz való jogának védelmében rejlő előny, érték. Az arányosság teremti meg az egymásnak feszülő alapjogok közötti mérlegelés lehetőségét, mely során arra kell törekedni, hogy valamennyi érintett alapjog a lehető legteljesebb mértékben érvényesüljön, ugyanakkor szükségképpen lehetőséget teremt valamely alapjognak más alapjogok védelme érdekében történő korlátozására.

Sem az Nkt. szövege, sem a 20/2012. EMMI rendelet – a fegyelmi eljárás indítása, illetve az inkább jelzésnek tekinthető fegyelmezési intézkedések mellett – nem szól hasonló jellegű, átmeneti, az iskola által alkalmazható intézkedésekről, eszközökről, azok

⁴ Pedagógusok felkészítése az erőszakos bűncselekmények (iskolai, családon belüli erőszak, szexuális bántalmazás, online abúzus) gyermekáldozatainak támogatására, Eszter Alapítvány Hallgatói kézikönyv Németh Margit, Virág György, 2013. 38. o.

alkalmazását nem tiltják, de nem is engedik meg. Egy olyan alapvetően nem jogi, hanem egy *pedagógiai eszköz* alkalmazásáról van szó, amely alkalmazásánál tekintettel kell lenni a gyermekjogi garanciákra, a jogszabályi előírásokra és az iskola belső szabályzataira. Érdemes kiemelni, hogy a 20/2012. EMMI rendelet 53. § (2) bekezdése alapján a fegyelmi eljárást *egyeztető eljárás* előzheti meg. Ennek célja a kötelességszegéshez elvezető események feldolgozása, értékelése, ennek alapján a kötelességszegéssel gyanúsított és a sérelmet elszenvedő közötti megállapodás létrehozása a sérelem orvoslása érdekében. Az egyeztető eljárás során lehetőség van a kötelességszegéssel gyanúsított és a sérelmet szenvedett fél közötti írásbeli megállapodás megkötésére, ekkor a fegyelmi eljárást fel kell függeszteni meghatározott időre. Nem egyértelmű annak a megítélése, hogy egy ilyen bántalmazási ügyben miként működhetett volna-e az egyeztető eljárás, ugyanakkor a lefolytatásának, és az írásbeli megállapodásnak *előfeltétele lett volna a fegyelmi eljárás indítása*.

A feltárt tényállás szerint az iskolai intézkedés **során a tanuló továbbhaladása csak részben volt biztosított**. Egyrészt a tananyagban való megfelelő előrehaladást pedagógus helyett több alkalommal pedagógusnak nem minősülő személy (pedagógiai asszisztens) látta el, így ez érdemi tanításnak nem minősíthető. Másrészt egy tanulási zavarral (szövegértési nehézséggel) küzdő 7. osztályos tanuló számára szaktantárgyak tekintetében nem szakos tanár által átadni próbált tananyag elsajátítása különös – megfelelő módszertani alap nélkül – nehézségekbe ütközik, az írásos tananyag részek önálló elsajátítása pedagógiailag akadályozott. Mindezt nem ellensúlyozhatta, hogy gyermek az osztályközösségből csak részben került ki.

Önmagában nem feltétlenül jelenti egy bántalmazó tanuló oktatáshoz való jogának a korlátozását, ha a többi tanuló megóvása érdekében az órákon személyesen, az osztályközösségben átmenetileg nem vehet részt, ha eközben a tanulmányokban való továbbhaladása biztosított. Jelen ügyben azonban a tanulási zavarral küzdő bántalmazó tanuló esetén az intézkedések, vagyis a továbbhaladás részben történő biztosítása az oktatáshoz való jog érvényesülését akadályozta.

Kortárs, illetve gyermek, tanuló által elkövetett bántalmazás, erőszak esetén nem lehet megfeledezni arról, hogy a bántalmazó is áldozat bizonyos értelemben, akit a további hasonló helyzetek megelőzése miatt segíteni kell a következmények felismerésében, fel kell tárni az erőszakos tett pontos okait, családi hátterét.

Az eset kapcsán problémát jelentett a nem hivatalos (formális) írásbeli megállapodás, mivel az abban foglaltak csak addig működhetnek, amíg a bántalmazó tanuló és a szülei azt magukra nézve *önkéntesen elismerik*. Az iskola alkalmazhat, ahogyan a jelen esetben is élt az *Iskola a lehetőséggel*, jelzésszerű fegyelmező eszközöket (intők), amelyek nem tudják megoldani a problémát. A tanulóval szembeni fegyelmi eljárás lefolytatása és esetlegesen az iskolából való kizárás büntetés alkalmazása ugyancsak nem a megoldást támogatja, csupán a meglévő és így nem kezelt konfliktus, probléma fennállását tartósítja.

Az iskolák tekintetében – amint arra korábban felhívtam a figyelmet – alapvető követelmény, hogy valamennyi tanulója számára folyamatosan biztosítsák a zavartalan oktatást, illetve a tanárok számára a zavartalan tanítás körülményeit, és mindezeket összeegyeztetve a gyermek legjobb érdekének elvével. A kötelezettségét megszegő tanuló tanóráról való **egyszerű eltávolítása (kiküldése) mind jogi, mind pedagógiai szempontból aggályos**, mert csak a közösség védelmére van tekintettel, a tanuló fent elemzett érdekeit nem veszi figyelembe. A 20/2012. EMMI rendelet 51. § (2) bekezdése alapján, ha a tanuló a tanítási óráról és egyéb foglalkozásról távol marad, mulasztását igazolnia kell. A mulasztást *igazoltnak* kell tekinteni, ha – többek között a tanuló – gyermek, kiskorú tanuló esetén *a szülő írásbeli kérelmére* – a *házi rendben meghatározottak* szerint engedélyt kapott a távolmaradásra, a tanuló hatósági intézkedés vagy *egyéb alapos indok miatt* nem tudott kötelezettségének eleget tenni. Jelen esetben tehát kérdéses, hogy a tanuló óráról való távolmaradását milyen jogcímen, ki és milyen formában igazolhatta: erre az iratok sem adnak

választ. Mindez pedig a tanuló mulasztásához vezet, amely a szülők és a tanuló tekintetében a jogszabályok által meghatározott jogkövetkezményekkel jár.

Mindezek alapján megállapítom, hogy a Tankerületnek a tanuló osztályba való visszahelyezésére vonatkozó döntése jogszerű volt, nem okozott alapvető joggal összefüggő visszásságot. Az alapjogi szükségességi-arányossági teszt elvégzését követően az Iskola intézkedéséről megállapítható, hogy az szükséges volt. Az eset összes körülményeit figyelembe véve ugyanakkor az arányosság mércéjének próbáját nem állta ki, mert az oktatásból egy tanulási zavarral küzdő tanulót úgy zárt ki, hogy eközben nem biztosította a tananyag elsajátításához szükséges pedagógiai feltételeket. Megállapítom továbbá azt is, hogy az Iskola szülővel való megállapodásának nem volt jogszabályi, illetve belső szabályzatban lefektetett alapja, amely nyomán arra a bántalmazó tanulót kötelezhette volna, mindezzel az intézkedés a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott.

A Gyermekjogi Bizottság szerint a hatékony iskolai fegyelemnek része annak biztosítása, hogy a diákok is tartózkodnak az erőszakos megnyilvánulástól. A diákok közötti erőszakoskodás mindig is előfordult az iskolákban, az államok mára azonban tudomásul veszik, hogy kötelességük megvédeni a tanulókat kortársaiktól és a felnőttektől egyaránt. A Bizottság ugyanakkor tisztában van azzal is, hogy *nem könnyű megoldást találni az iskolákban és intézményekben előforduló helyi jellegű erőszakra*, mivel az egyszerűsítő büntető jellegű reakciók valószínűleg még tovább rontják a helyzetet, vagy büntetést alkalmaznak azokkal a gyerekekkel szemben, akik maguk áldozatai és elkövetői is egyben erőszakos cselekedetnek. A Bizottság a részes államok részére – a testi fenyegetés abszolút tilalma mellett – *alaposan átgondolt és folyamatosan korszerűsített intézkedéseket* javasol, amelyekben *maguknak a gyermekeknek a véleményét úgyszintén figyelembe veszik.*⁵

1.3. A tanuló osztályba való visszahelyezéséhez kötött iskolai feltételek tekintetében

A kérdéskör kapcsán további vizsgálatot igényel, hogy az Iskola *megtett-e minden olyan intézkedést, amely a bántalmazó tanulónak az osztályba való visszahelyezését elősegítette volna.* Az Iskola igazgatója a tanuló osztályba való visszahelyezését **pszichológusi, illetve pszichiátriai vizsgálatához kötötte.** Az igazgató szerint erre azért volt szükség, mert az *iskolapszichológus* csak heti 10 órát van az Iskolában, ez idő alatt pedig gyakran beteg és túlterhelt.

Az *iskolapszichológus* az iskola szervezeti keretei között alkalmazza szaktudását. A 20/2012. EMMI rendelet 132. § (3) bekezdése szerint a gyermekek beilleszkedését, társas kapcsolatait javító intézkedésekben, valamint a 132. § (3) c) pontja értelmében a nevelési-oktatási intézményben észlelt személyközi konfliktusok és az erőszakjelenségek megoldásában való közreműködés az iskolapszichológus feladata. A 20/2012. EMMI rendelet 131. § (3) bekezdése szerint, ha a pedagógus a tanuló bántalmazását, deviáns viselkedésformákat észlel, *az adott osztály vagy tanulócsoporthoz nevelésében, oktatásában közreműködők bevonásával esetmegbeszélést kezdeményez, majd a pedagógusokkal közösen feltárja azokat a lehetséges okokat, amelyek a viselkedés sajátos formájához vezethettek.* A konfliktusban érintett tanulók az iskolapszichológus kiemelt segítségével részesülnek. Rá kell mutatni a 20/2012. EMMI rendelet 131. § (4) bekezdésére: ennek értelmében, ha az érintett tanuló vagy a tanulók csoportja vonatkozásában a viselkedési problémák **ismétlődő jellegűek**, az intézmény vezetője értesíti (tanuló esetén) az iskolapszichológust, és egyúttal meghatározza azt az időpontot, amikor **a tanuló köteles a pszichológus tanácsadásán részt venni.**

A fentiek alapján az *Iskolának* intézkedési kötelezettsége keletkezett a viselkedési problémák ismétlődése miatt, így az igazgató az érintett gyermeket hivatalosan *kötelezhette*

⁵ Lásd Herczog Mária (szerk.): Kézikönyv a Gyermekjogi Egyezmény alkalmazásához (28. cikk), 305-306. o.

volna az iskolapszichológusi tanácsadason való részvételre. Az Iskola ezzel szemben *egy gyermekórház szakrendelésének igénybevételétől* tette függővé a bántalmazó fiú osztályba való visszatérését. *Mindennek előírására álláspontom szerint nem volt kellő jogalapja*, ilyenre a tanulót, illetve a tanuló szüleit jogszerűen nem kötelezhette volna, magyarázatként pedig *az iskolapszichológusi tevékenység iskolán belüli nem megfelelő feltételrendszerére való hivatkozás nem elfogadható*. Az iskolapszichológusi szolgáltatás elégtelensége miatt az igazgató a fenntartótól kérhet intézkedést, de a tanulónál fellépő ismétlődő magatartási zavar esetén annak kötelező igénybevételének kijelölésétől nem térhet el.

Mindezekre tekintettel megállapítom, hogy az Iskola igazgatójának azon intézkedése, amelyben – az iskolapszichológusi tanácsadás előírása helyett – egy külső szakorvosi vizsgálaton való részvételtől tette függővé a bántalmazó tanuló osztályba való visszatérését, a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott.

1.4. Külső szervek bevonása

1.4.1 A gyermekvédelmi jelzés megtétele tekintetében

A 20/2012. EMMI rendelet 129. § (2) bekezdése szerint a nevelési-oktatási intézmény közreműködik a tanulók veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében, ennek során együttműködik a gyermekjóléti szolgálattal, a gyermekjogi képviselővel, valamint a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. A 20/2012. EMMI rendelet 129. § (3) bekezdése szerint, ha az intézmény a tanulót veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, vagy a tanulóközösség védelme érdekében indokolt, *megkeresi a gyermek- és ifjúságvédelmi szolgálatot* vagy más, *az ifjúságvédelem területén működő szervezetet, hatóságot*, amely javaslatot tesz további intézkedésekre.

A Gyvt. meghatározza *a gyermekvédelmi jelzés megtételére alapot adó veszélyeztetettség*, illetve a *súlyos veszélyeztetetés* fogalmát.⁶ A Gyvt. 17. § (2) bekezdése szerint – egyéb szervek és személyek mellett – a gyermek veszélyeztetettsége esetén a köznevelési intézmények is kötelesek jelzéssel élni a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltatónál. A gyermek bántalmazása, súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén pedig hatósági eljárást kell kezdeményezniük. A veszélyeztetettség vizsgálata kapcsán készült *módszertani útmutató szerint* többek mellett a *gyermek öngyilkossági kísérlete* (ha pl. a gyermek gyakran beszél az öngyilkosság lehetőségéről), a *gyermek agresszív magatartása* (a gyermek magatartása önmagára és környezetére nézve veszélyeztető), a *gyermek magatartási problémái* (ha a gyermek magatartása otthon, az iskolában a közösség számára elfogadhatatlan) egyaránt veszélyeztető helyzetnek tekintendő.⁷

A feltárt tényállás szerint az Iskola a jelzési kötelezettségének a bántalmazást követően eleget tett. A jelzés után az Iskolával együttműködve *a gyermekjóléti központ kompetenciájába tartozik a további teendők eldöntése*. Megfelelő szakmai mérlegelést követően határozhat úgy, hogy a családdal való kapcsolatfelvételt követően alapellátásban való gondozást nem tartja szükségesnek, az alapellátásban való gondozást felajánlhatja, illetve hatósági intézkedést kezdeményezhet.

⁶ A Gyvt. 5. § n) pontja alapján a *veszélyeztetettség* olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza. A Gyvt. 72. § (2) bekezdés értelmében *súlyos veszélyeztetettségnek* minősül a gyermek olyan bántalmazása, elhanyagolása, amely életét közvetlen veszélynek teszi ki, vagy testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődésében jelentős és helyrehozhatatlan károsodást okozhat.

⁷ A veszélyeztetettség fogalma, hatékony alkalmazásának szakmai megalapozása 24-25. o. Lásd: <http://modernizacio.hu/old/index.php?page=dokumentum&piller=24&dokid=520>

1.4.2. A pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottsága által kiadott szakértői vélemény felülvizsgálatának kezdeményezése tekintetében

A *beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló* az Nkt. 4. § 3. pontja értelmében az a különleges bánásmódot igénylő tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, *tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat*, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek. A bántalmazás időpontjában hatályos Nkt. 27. § (5) bekezdése értelmében *az iskola kötelessége megszervezni a beilleszkedési, tanulási nehézség, magatartási rendellenességgel diagnosztizált tanulók számára egy-három fős foglalkozásokat*. Az Nkt. 47. § (8) bekezdése kimondja, ha a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd *fejlesztő foglalkoztatásra jogosult*. A fejlesztő foglalkoztatás többek között az iskolai nevelés és oktatás keretében valósítható meg.

A feltárt tényállás szerint a bántalmazó tanulót a járási szintű szakértői bizottság 2017-ben beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézség tekintetében vizsgálta és *tanulási nehézséget* állapított meg. Javaslatauk szerint a tanuló fejlesztőpedagógus által *végzett fejlesztő foglalkozásra* jogosult szövegértés, helyesírás és figyelem terén. A szakértői vélemény *magatartási zavarra utalást nem tartalmazott*.

Az Iskola igazgatója válaszában hivatkozott arra, hogy a tanuló magatartásával már korábban is zavarta a tanítást, egyik tanárát megfenyegette, az iskola tárgyi eszközeit rongálta. Az előzőekre figyelemmel kiemelendő a 15/2013. EMMI rendelet 23. § (4) bekezdése, amely lehetőséget ad az iskola számára *a korábban kiadott szakértői vélemény felülvizsgálatának kezdeményezésére*, amelyet *tanévenként legfeljebb egy alkalommal bármikor megtehet*, egyben köteles a felülvizsgálat szükségességének indokolásával a szülőt tájékoztatni.

Álláspontom szerint **a szakértői vélemény felülvizsgálatának kezdeményezésével** jelen esetben is élhetett volna az Iskola, hiszen a tanulónál *nemcsak tanulási nehézségeket észlelt a tanévben, hanem magatartási problémákat is, és a korábbi a vizsgálat óta két év telt el*. Egy esetleges újabb szakértői vélemény alapján pedig a tanuló nemcsak a már megállapított tanulási problémái tekintetében, hanem esetleges magatartási zavarai kapcsán is *kaphatott volna szakszerű segítséget*.

Mindezen Iskolai mulasztás felveti *az érintett tanuló védeleméhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszasság közvetlen veszélyét*.

Utalni kívánok arra is, hogy az Alkotmánybíróság 9/2019. (III. 22.) AB határozata alapján *szükségessé vált a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók számára olyan jogi és szakmai garanciákat nyújtó szabályozási pontosítás*, amelyek még inkább biztosítják a tanulók egyéni képességeikhez igazodó fejlődését. Az Alkotmánybíróság ugyanis felhívta az Országgyűlést, hogy erősítse meg a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekekre, tanulóokra vonatkozóan az egyéni szempontok megfelelő mérlegelését lehetővé tevő jogi és szakmai garanciákat. Ennek eredményeként 2019. július 26-ától hatályos Nkt. 4. § 6a. pontja immár tartalmazza, hogy az Nkt. alkalmazásában **fejlesztő pedagógiai ellátás**: a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló tantárgyi felzárkóztatására és készségfejlesztésére irányuló kötelező foglalkozás. Fontos eleme a definíciónak a fejlesztő pedagógiai ellátás **két alapvető tartalmi elemének**, a tantárgyi **felzárkóztatásnak és a készségfejlesztésnek** a nevesítése. Ez alapozza meg, hogy a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók fejlesztése a tantárgyi felzárkóztatást végző közismereti pedagógus és a speciális tudású fejlesztő pedagógus közös összehangolt tevékenységének eredményeként valósuljon meg.

2. A szülői kérelem fenntartó általi elbírálása kapcsán

A szülő az Nkt. 37. § (2) bekezdése értelmében az iskola döntése, intézkedése, intézkedésének elmulasztása ellen – a közléstől, ennek hiányában a tudomására jutásától számított 15 napon belül – a gyermek érdekében eljárást indíthat. A szülői kérelem tárgyában az Nkt. 37. § (3) bekezdése alapján a fenntartó jár el, és hoz másodfokú döntést többek között a *jogszabálysértésre* vagy az intézmény belső szabályzatának megsértésére hivatkozással benyújtott kérelemről. A panaszügy elbírálására az Nkt. 37. § (4) bekezdése kijelöli a fenntartón belül azt a személyt is, aki döntésre jogosult. E személy állami fenntartású nevelési-oktatási intézményben a *Fenntartó vezetője*, települési önkormányzat által fenntartott nevelési-oktatási intézmény esetén a jegyző, más fenntartó esetén jogi és igazgatási képzési területen szerzett felsőfokú végzettséggel és szakképzettséggel vagy a döntéshozó nevelési-oktatási intézményben igazgatói munkakör betöltésére jogosító felsőfokú végzettséggel rendelkező személy járhat el.

A másodfokú eljárás során a döntéshozót az Nkt. 38. § (3) bekezdésében rögzítettek kötik: a *jogorvoslati kérelem elbírálása során a tényállás tisztázására, a határidők számítására, az igazolásra, a határozat alakjára, tartalmára és közlésére, a döntés kérelemre vagy hivatalból történő kijavítására, kicserélésére, kiegészítésére, módosítására vagy visszavonására az Ákr. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni*. A fenntartónak így az eljárása során érvényesíteni kell a kérelem elbírálásának időpontjában hatályos Ákr. által meghatározott eljárási szabályokat. Mindezek ismeretében minden iskola fenntartójának a hozzá érkező szülői kérelmek tekintetében *döntési kötelezettsége keletkezik a törvényben rögzített eljárási rend szerint*. A fenntartó az Nkt. 38. § (1) bekezdésében foglaltakra figyelemmel a kérelmet elutasíthatja, az iskola döntését megváltoztathatja, vagy azt megsemmisítheti és az iskolát új döntés meghozatalára kötelezheti.

A vizsgált ügyben a bántalmazott gyermek szülője a gyermekét ért iskolai intézkedéssel szemben fordult kérelemmel a fenntartó Tankerülethez. Álláspontom szerint a Tankerületnek e szülői kérelmet a jogszabályokban foglaltak figyelembevételével *el kellett volna bírálnia*, és eljárása eredményeként kialakított döntését *alakszerű határozatba foglalva kellett volna meghoznia*.

A Tankerületnek minden alakszerűséget, az eljárási és tartalmi követelményeket figyelmen kívül hagyó egyszerű **válaszlevele nem felelt meg a szülői kérelem elbírálását meghatározó** törvényi, az **Nkt. és az Ákr.** által támasztott követelményeknek. A fenntartói „döntés” (tájékoztatás) e formája, az elbírálás határozati formájának elmaradása ráadásul kizárta annak a lehetőségét is, hogy a panaszos szülők jogorvoslattal éljenek a sérelmezett ügyben.⁸

Mindezek alapján megállapítom, hogy a Tankerület a szülői kérelem elbírálásával kapcsolatos eljárása a panaszosok tisztességes eljáráshoz, valamint jogorvoslathoz való jogával összefüggő visszásságot okozott.

⁸ Lásd: az AJB-4199/2013., az AJB-6458/2013., az AJB-2613/2014., az AJB-3358/2014., AJB-3010/2015., az AJB-844/2019. és az AJB-690/2020. számú jelentéseket.

Intézkedéseim

A jelentésben feltárt, alapjoggal összefüggő visszásság jövőbeni bekövetkezésének megelőzése érdekében

1. az Ajbt. 32. §-a alapján a Budapest XIII. Kerület Vízafogó Általános Iskola igazgatójánál *kezdeményezem*, hogy
 - a) a hatályos jogszabályokra is figyelemmel tegyen intézkedéseket a bántalmazás és az iskolai erőszak hatékonyabb megelőzésére, ennek során az Iskola pedagógusai fordítsanak kiemelt figyelmet a tanulók közötti konfliktusokat kiváltó körülmények kellő időben való felismerésére, a mögöttes okok feltárására, a konfliktus bekövetkezésekor az ügyben érintett tanulók jogainak a biztosítására;
 - b) a jövőre nézve a jogszabályban rögzített esetben kötelezze a gyermeket az iskolapszichológus foglalkozásán való részvételre, illetve szükség esetén éljen a szakértői vélemény felülvizsgálatának iskola általi kezdeményezésével;
2. a Közép-Pesti Tankerületi Központ igazgatójánál *kezdeményezem*
 - a) az Ajbt. 31. §-a alapján, hogy intézkedjen az Iskolában az iskolapszichológusi szolgáltatások tényleges elérhetőségéről, hozzáférhetőségéről;
 - b) az Ajbt. 32. §-a alapján, hogy a jövőben az Iskolával szemben hozzá érkező szülői kérelmek elbírálása során a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény rendelkezéseinek teljes körű figyelembevételével járjon el.

Budapest, 2021. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos